

показати, де знаходиться школа, пошта чи церква.

Наші провідні просвітителі визнали за бібліотекою великого освітянського чинника, що разом із школою несе людям світло знань. Ясно, що і школа намагається навчити учня вдумливо ставитися до читання, однак ми знаємо, що багато дітей закінчують школи, не оволодівши цим. Вони можуть повторити щось із тексту книги, хоч це і буде тільки бездумне вимовляння слів, подібно до того, як людина, починаючи вивчати іноземну мову, вимовляє слова, не розуміючи їх змісту. Якби школа змогла навчити маси *читати* (курсив Мелвіла Дьюї), вона б зробила велику послугу людству. Діти нижчих класів дуже рано виходять зі школи, змушені починати своє трудове життя, і тому неможливо тримати їх у школах доти, поки вони отримують добру освіту. Школа навчає їх читати, тоді як бібліотека повинна забезпечити їх читанням, яке має продовжити їхню освіту. Таким чином, ми повинні поділити освіту на дві майже однаково важливі частини: безплатну школу і безплатну бібліотеку. Заради інтересів сучасної бібліотеки і тих, хто бажає поширити й збільшити її вплив, і засновується цей журнал. Фундатори його

мають велику віру в майбутнє наших бібліотек і покладають надію на те, що за умов використання найефективніших методів роботи найдосвідченішими бібліотекарями публіка зрозуміє наше головне твердження про те, що безплатна бібліотека стоїть поруч з безплатною школою і що *немає іншої достойної і шляхетної справи (курсив "Бібліотечного вісника")*, ніж *та праця, котру виконує для свого суспільства компетентний і чесний бібліотекар.*

Минув той час, коли бібліотека уподібнювалася музею, а він сам нагадував мишолова серед вкритих пилом книжок, тоді як відвідувач дивився зацікавленими очима на старі фоліанти та рукописи. Тепер, коли бібліотека стала школою, бібліотекар – учителем у найвищому розумінні цього слова, сам читач нагадує умілого робітника, що орудує книгами, як той начинням. Чи стане хтось заперечувати, що таке високе призначення бібліотечної справи само по собі надає можливості назвати її професією?!

Передне слово і переклад з англійської П.Голоб уцького

В.К.СКНАР ЯК ПРОТИСТОЯТИ ІНЕРЦІЇ

Будемо відверті: система підвищення кваліфікації бібліотечних працівників потребує оновлення. Йдеться про набуття нових спеціальних бібліотекознавчих і бібліографічних, психолого–педагогічних, соціально–історичних, художньо–літературних та інших знань. Без цього сьогодні неможливо повноцінно працювати, відчувати себе потрібним суспільству. Звичайно, кожен сам для себе повинен усвідомити необхідність розширення ерудиції, подальшої самоосвіти.

До традиційних форм стаціонарного навчання (лекції, семінари, практикуми, в тому числі і по обміну досвідом, доурсові та післяурсові завдання) в діяльності Інституту підвищення кваліфікації працівників культури Мінкультури України останнім часом дедалі ширше запроваджуються ігри, методи

проблемно–модульного та активного навчання, заняття з використанням відеорольових ігор тощо.

Критичний аналіз педагогічних технологій, методів системного змісту освіти та системогенезу професійної діяльності і перепідготовки кадрів дають змогу зробити висновок про те, що навчально–тематичні плани для окремих категорій слухачів мають будуватися на базі нової педагогічної технології – проблемно–модульному навчанні. Модульність, спрямована на забезпечення мобільності знань бібліотечних працівників, проблемність, орієнтована на розвиток критичного мислення, проблемність, поєднана з модульністю забезпечує гнучкість у застосуванні методів бібліотекознавства і бібліографії.

У процесі курсової підготовки ми використовували такі типи модулів у компактному, зручному вигляді як логічна, продукційна фреймова модель семантичної мережі. Ефективні засоби ущільнення навчальної інформації дають до 20 % економії учбового часу.

Переваги і особливості модульного навчання над традиційним такі: розподіл учбового матеріалу зі спеціальності на завершені частини (модулі та його елементи), які мають самостійне призначення; відбір матеріалу для конкретного виду діяльності працівника; максимальна індивідуалізація навчального процесу.

Модуль несе певний обсяг навчальної інформації, необхідної для виконання конкретної професійної діяльності. Він може складатися з кількох модульних одиниць, кожна з яких містить опис конкретного бібліотечно-бібліографічного процесу. Модульні одиниці можуть розширювати і доповнювати зміст модуля залежно від вимог професіограм працівників.

Модуль є навчальним елементом, що являє собою стандартизований буклет. Тут вирізняються такі частини чітко сформульована дидактична мета; перелік необхідних методичних матеріалів суміжних навчальних елементів; практичні заняття для відпрацювання необхідних навичок, котрі стосуються даного навчального елемента; самостійна робота; контрольна робота або перелік питань для співбесіди, які відповідають цілям, поставленим у даному дидактичному елементі.

Компоненти навчального елемента не є строго фіксованими і можуть змінюватися залежно від навчально-тематичного плану та дисципліни, що вивчається.

Метод модулів, використовуваний для перепідготовки, запроваджується поетапно. Спочатку визначаються навчальні цілі, проводиться діагностичний аналіз і попередня оцінка здібностей слухачів щодо сприйняття інформації. На цьому етапі планується послідовне розміщення навчального матеріалу за модулями. Підсумок – визначення результатів навчання.

Перевага модульного навчання полягає в тому, що слухач Інституту підвищення кваліфікації може діяти за самостійно складеною програмою, яка включає цільову програму навчання, банк інформації, методичне керівництво для досягнення поставленої дидактичної мети. За таких умов викладач перебирає на себе або інформаційно-контролюючі або консультативно-координуючі функції. Інваріантними компонентами в структурі модуля можуть бути навчальний текст, рекомендації до навчання чи консультація викладача. Модульність у процесі підвищення кваліфікації є одним з основних принципів системного підходу. Вона визначає динамічність і мобільність навчального процесу.

Базові та варіативні модулі, відповідні компоненти у структурі окремого модуля сприяють збереженню логіки бібліотечнознавчих дисциплін.

Технологія проблемно-модульного навчання має на меті формування критичного мислення. Йдеться про вміння сумніватися, здатність здійснювати вибір у запропонованих умовах, приймати альтернативні і доцільні рішення, спрямовані на розв'язання питань, що можуть виникнути на практиці. Молодим спеціалістам, які розпочинають свою керівну діяльність пропонується методика, де розглядаються логічні, методологічні, навчально-функціональні помилки. Останні можна звести в спеціальну таблицю по кожному проблемному модулю і використати надалі як один із засобів навчання.

При цьому бібліотечнознавчі проблеми представлені не як набір готових істин, а як боротьба окремих наукових шкіл і напрямів, як протистояння інерції, як пропозиції щодо шляхів оновлення. Тобто, якщо раніше застосовувалися стандартні ситуації, то у разі проблемно-модульного навчання особлива увага приділяється аналізу критичних ситуацій – помилкам, до яких приводить поверхове засвоєння і застосування нових знань.

Організація процесу підвищення кваліфікації на проблемно-модульній основі дозволяє: інтегрувати і диференціювати зміст навчання у спосіб групування проблемних модулів навчального матеріалу, що зумовлюють розробку самого курсу і подання його в повному, скороченому чи поглибленому варіантах; здійснювати самостійний вибір слухачами того чи іншого варіанта курсу залежно від тезаурусу, забезпечувати індивідуальний темп вивчення навчального матеріалу; використовувати проблемні модулі для створення педагогічних програмних засобів; створювати умови для вироблення у викладачів конструктивно-координуючих функцій з метою стимулювання пізнавальної діяльності слухачів; скоротити курс навчання, запроваджуючи проблемно-модульні технології.

Основними перевагами проблемно-модульної технології є змістовна компактність, проблемність, варіантність, знаково-графічна наочність.

В Інституті підвищення кваліфікації працівників культури відповідно до умов діяльності конкретної установи запропоновано програму, розраховану на спеціалістів, які відчувають свідому потребу в подальшому підвищенню освіти, схему адаптації

модульної програми. Нею передбачено відбір необхідних модулів і конкретних навчальних елементів. Слухачі самостійно складають програму, пристосовану до конкретних умов, а викладачі, в разі необхідності, пропонують необхідні методи навчання, змінюють співвідношення окремих елементів навчального матеріалу.

Технологія проблемно-модульного навчання з маркетингової діяльності включає такі етапи:

1. Комплектування курсу на основі соціального маркетингу з урахуванням потреб бібліотечних працівників під час розв'язання професійно-прикладних проблем.

2. Визначення ядра – змісту базових проблемних модулів.

3. Виділення професійно-прикладних базових проблем з урахуванням специфіки різних категорій бібліотечних кадрів.

4. Відбір змісту і обсягу варіативних проблемних модулів, що зумовлюються конкретними методами маркетингової діяльності і спрямованих на розв'язання основної проблеми.

Особлива увага приділяється таким факторам пошуку змісту проблемних модулів, як фундаментальність, генералізація, професіоналізація і гуманізація.

Отже, проблемний модуль відіграє роль логічно завершеної одиниці навчального матеріалу, побудованого на принципах змістовної компактності, проблемності, варіативності, знаково-графічної наочності, спрямований на вивчення одного або кількох фундаментальних понять навчальної дисципліни, необхідних для розв'язування професійно значимого завдання.

Можна запропонувати такі модулі:

Модуль 1. Основи маркетингу.

1.1. Маркетинг і сфера його використання.

1.2. Стратегічне планування і маркетинг.

1.3. Ринок користувачів. Сегментація ринку.

1.4. Комплекс маркетингу.

Модуль 2. Формування запитів на послуги бібліотек і стимулювання їх реалізації.

2.1. Послуги та їх особливості. Комплекс маркетингу.

2.2. Стимулювання запитів на послуги.

2.3. Реклама послуг.

2.4. Визначення ціни на послуги.

2.5. Некомерційний маркетинг у діяльності книгозбірень.

У навчальний процес входять лекційні, виїзні, лабораторні і семінарські заняття та інші активні методи.

Вони спрямовані на вироблення у слухачів аналітичного ставлення до розглядуваної ситуації, спонукають їх виділяти відоме і невідоме, висувати пропозиції щодо розв'язання проблеми і перевіряти правильність їх реалізації.

В процесі модульного навчання широко використовується класичний проблемний метод. При цьому важливо створити проблемну ситуацію, сформулювати проблеми і гіпотези, перевірити гіпотези рішень, узгодити та використати одержані результати у наступних теоретичних і практичних заняттях.

Заслуговує на увагу і відносно простий метод випадковості (метод кейса). Він передбачає розгляд невеликою групою слухачів опису якогось випадку, наприклад з питань організації реклами. Після одержання опису разом з кількома питаннями, на які належить відповісти, учасники дискусії протягом кількох хвилин формулюють питання до викладача, а він має відповісти на них. Саме рішення ситуації не завжди має бути визначено. Іноді пропонується кілька можливих варіантів. Перед викладачем може бути поставлене питання про те, який з них буде вірним. Доцільно зіставити запропоновані рішення, виявити можливі помилки в судженнях учасників дидактичної гри.

Напружено, на високому емоційному накалі проходять заняття із слухачами, особливо тоді, коли застосовуються методи мозкової атаки (банк ідей), ситуаційний тощо.

Синтез інтелектуально-пізнавальної і практичної діяльності зумовлює підвищення рівня кваліфікації спеціалістів, сприяє більш гармонійному розвитку особистості слухачів, протистоїть інерції мишлення.

